

Hemmelig.

70.

# St. prp. nr. 151.

(1914)

## Om forføininger til hævvelse av rikets nøitralitet.

Forsvarsdepartementets indstilling av 7de august 1914, som er bifaldd ved kongelig resolution av samme dag.

(Foredraget av statsraad Keilhau.)

I anledning av den nu foreliggende storpolitiske situation har Forsvarsdepartementet — efter konferanse med kommanderende general for hærens vedkommende og med kommanderende admiral for marinens — foranlediget, at nedennævnte kongelige resolutioner er utfærdiget:

Den 31te juli 1914: «At Forsvarsdepartementet bemyndiges til at la indkalde den fornødne styrke til nøitralitetsvern ved Bergens befæstninger».

Den 1ste august 1914:

«1. At Forsvarsdepartementet bemyndiges til at la indkalde fornødent nøitralitetsvern for Agdenes befæstninger samt at la den for tiden paa Oscarsborg med Svelvik ekserserende styrke forbli indtil videre paa befæstningene.

2. At Forsvarsdepartementet bemyndiges til at la utruste til nøitralitetsvern:

4 à 5 mineutlæggere,  
13 torpedobaater og

2 jagere, samt at la indkalde til tjeneste de utskrevne sjøvernepligtige mandskaper, som er nødvendige til bemanning av disse fartøier og til erstatning for endel faste mandskaper paa de allerede utrustede krigsskibe».

Den 2den august 1914: «At Forsvarsdepartementet bemyndiges til:

1. At træffe de for hævvelsen av Norges nøitralitet nødvendige foranstaltninger ved:

a) Indkaldelse av den nødvendige styrke til bedækningstropper for Kristiansands, Bergens og Agdenes befæstninger.

b) Indkaldelse av den nødvendige styrke ved Tønsberg befæstninger.

2. At indkjøpe det av hr. Tryggve Gran benyttede aeroplan og træffe de herav følgende dispositioner.

3. At iverksætte almindelig mobilisering av marinen til nøitralitetsvern.»

Om forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet.

Den 7de august 1914: «At Forsvarsdepartementet bemyndiges til at anvende til anskaffelse av telefonmateriel m. v. ved vore kystbefæstninger kr. 33 600,00.»

I henhold til den ved disse kongelige resolutioner givne bemyndigelse har Forsvarsdepartementet truffet følgende forføininger:

## A. Hæren.

### 1. Vedrørende personellet

Den 31te juli: Ved Bergens befæstninger, hvor der da som besætning kun var sikkerhetsbesætningens ca. 70 mandskaper + nogen underofficerselever, blev der indkaldt den til betjening av kanoner, signalstationer og minemateriel nødvendige styrke av befal og mandskap — uten reserve og uten avløsning. Den menige utskrevne styrke, som saaledes blev indkaldt, beløp sig til ca. 400 mand.

Den 1ste august: Ved Agdenes befæstninger, hvor besætningen kun bestod av sikkerhetsbesætningens ca. 40 mand, blev der indkaldt 5 aarsklasser av befæstningens mandskaper med fornødent befal og ikkestridende personel (ca. 250 mand) svarende til, hvad der tidligere var indkaldt til Bergens befæstninger, dog med et tillæg av 20 pct. i reserve.

Ved Oscarsborg med Svelvik befæstninger, hvor bataljonsamlingen skulde slutte den 5te august blev den der ekserserende styrke beordret indtil videre at forbli paa befæstningene.

Den 2den august morgen: Paa grund av begivenhetenes raske utvikling fandt Forsvarsdepartementet — efter konferanse med den øvrige Regjering — at maatte træffe følgende forføininger:

Ved Kristiansands befæstninger, hvor bataljonssamlingen skulde begynde 3dje august, blev indkaldt:

Av fæstningsartilleriet:

Kanonbetjening + 20 pct reserve.

Signalmandskaper og minemandskaper 40 pct. av krigsopsætningen + 20 pct. i reserve.

Av 3dje brigade:

Kristiansands bataljon (av linjen).

Ved Bergens befæstninger blev artilleristenes samt mine- og signalmandskapenes styrke ved indkaldelse av 20 pct. reserve øket til samme forholdsmæssige styrke som ved Kristiansands befæstninger, hvorhos der blev indkaldt:

Av 4de brigade:

Bergens bataljon (av linjen).

I henhold til den ved kongelig resolution av 2den august givne bemyndigelse blev der i løpet av den 2den august yderligere truffet følgende forføininger:

Ved Kristianssands befæstninger blev indkaldt:

Landvernsbataljonen (÷ 2 kompanier) av Vesterlen infanteriregiment nr. 8 (et kompani er derhos indkaldt til Maldesletten til dækning for magasinerne).

3dje hjulrytterkompani.

1ste bergbatteri.

Ved Bergens befæstninger blev indkaldt:

Søndhordland bataljon (av linjen).

Nordfjord — (« — )

4de hjulrytterkompani.

4de infanterimitraljøseavdeling, hvorhos 2det bergbatteri, som for tiden ekserserer paa Ulven, blev stillet til disposition for forsvaret av befæstningene.

Ved Agdenes befæstninger blev indkaldt:

Stab samt 14de og 17de kompani av landvernsbataljonen av Søndmør infanteriregiment nr. 11.

Om forføininger til hævdelse av rikets nøitralitet.

Ved Tønsberg befæstninger, hvor bataljonsamling paagaar, blev yderligere indkaldt:

2 aarsklasser av minemandskaper og  
3 — « signalmandskaper,  
saaledes at den samlede styrke av disse blev 40 pct. av krigsopsætningen + 20 pct. i reserve.

Ved Vardøhus fæstning og Fredrikstad mineforsvar, hvor bataljonsamling nu paagaar, har man ikke fundet det nødvendig at træffe ekstraordinære foranstaltninger.

Ved de foranstaltninger, som i henhold til det foran anførte er truffet, vil den styrke, som er disponert til de forskjellige befæstninger, bli som følger:

Paa Oscarsborg med Svelvik befæstninger:

Av fæstningsartilleriet: ca. 1 060 mand.

Paa Tønsberg befæstninger:

Av fæstningsartilleriet: ca. 340 mand.

Paa Kristiansands befæstninger:

Av fæstningsartilleriet ca. 470 mand.  
« infanteriet . . . « 2 100 —  
« hjulrytterne. . . « 140 —  
« bergartilleriet . « 180 —

Paa Bergens befæstninger:

Av fæstningsartilleriet ca. 800 mand.  
« infanteriet . . . « 3 100 —  
« hjulrytterne. . . « 140 —

Av mitraljøsemandskaper . . . . . ca. 30 mand.  
« bergartilleriet . « 100 —

Paa Agdenes befæstninger:

Av fæstningsartilleriet ca. 290 mand.  
« infanteriet . . . . « 500 —

Paa Vardøhus fæstning:

Av fæstningsartilleriet ca. 60 mand.

Ved Fredrikstad mineforsvar:

Av fæstningsartilleriet ca. 170 mand.

Paa Malde ekserserplads:

Av infanteriet ca. 250 mand.

## 2. Vedrørende materiellet.

### a) Indkjøb og drift av Tryggve Grans aeroplan.

Som bekjendt lykkedes det hr. Tryggve Gran at flyve fra Skotland til Jæderen med et av ham indkjøpt aeroplan.

Dette apparat, som er et monoplan av Blériots militærtype med 80 hestekræfters Gnomemotor og med en hastighet av 150 km. i timen, tilbød hr. Gran straks militæretaten for det beløp, som Forsvarsdepartementet maatte finde passende — dog ikke under kr. 15 000,00 (apparatet har nyt kostet vel kr. 22 000,00). Samtidig erklærte hr. Gran sig villig til selv at betjene apparatet paa betingelse av at bli beskikket til ulønnet premierløytnant i hærens flyvevæsen samt mot en daglig godtgjørelse, svarende til hvad hærens nuværende flyvechefer ialt oppebærer o: ca. kr. 16,00 pr. dag.

Da omhandlede apparat, som har en meget stor aktionsradius, med station paa Jæderen vilde være av overordentlig betydning for observationstjenesten paa strækningen Kristiansand—Bergen, og da man ikke har nogen utdannet militærflyver for nævnte type av aeroplaner, fandt departementet at maatte bringe i forslag, at hr. Grans tilbud blev mottat.

## Om forføininger til hævdelse av rikets nøitralitet.

I henhold til den forannævnte kgl. res. av 2den august har departementet under 3dje august d. a. truffet de nødvendige forføininger for aeroplanets indkjøp, opsætning med personel og drift — indtil videre med station paa Jæderen.

Hvad personellet angaar, skal man oplyse, at det — foruten ansættelse av hr. Gran som flyver — har været nødvendig — da mekanikere kyndige i Gnomemotorens behandling ikke haves ved flyvevæsenet — at engagere som mekaniker for omhandlede aeroplan den privat utdannede flyvemekaniker og flyver hr. Jul. Hansen for en daglig godtgjørelse av kr. 7,00, omtrent svarende til hvad den utdannede 1ste mekaniker ved hærens flyvevæsen oppebærer.

Stationen paa Jæderen er forøvrig opsat med en ulønnet marineløitnant som observatør samt 2 menige fra hærens flyvevæsens taktiske avdeling.

Utgifterne med omhandlede aeroplans indkjøp og den opsatte flyvestations drift blir følgende:

Aeroplanets indkjøp: Minimum kr. 15 000,00 (noget endelig beløp har departementet endnu ikke kunnet fastsætte, da man har fundet først at burde indhente generalfelttøimesterens uttalelse om saken, hvilken endnu ikke foreligger).

Reservemateriel m. v. ca. kr. 1 000,00  
Aeroplanets drift pr.  
dag . . . . . « « 150,00

b) Opsætning og drift av aeroplanet «Olav Trygvessøn».

Av hærens aeroplaner er som bekjendt det ene apparat i henhold til vedkommende givers ønske stationert i Trøndelagen (Værnes).

Departementet har fundet det paakrævet av hensyn til observationstjenesten i nævnte forsvarsavsnit at bestemme nævnte aeroplan opsat med personel fra hærens flyvevæsens taktiske avdeling (1 observatør, 1 flyver og 1 mekaniker med fornødent hjelpemandskap) samt stillet til disposition for forsvarschefen.

De hermed forbundne utgifter antages at ville utgjøre:

Aeroplanets drift: Ca. kr. 120,00 pr. dag.

c) Anskaffelse av telefonmateriel m. v. ved vore kystbefæstninger.

I anledning av opsætningen av nøitralitetsvern paa kystbefæstningerne fremholdt fæstningsartilleriets chef, at det for ordreoverføringen var tvingende nødvendig at befæstningernes viktigste telefonforbindelser sattes hurtigst mulig i forsvarlig stand.

Kravene, som blev opstillet av fæstningsartilleriet som et minimum, var følgende:

Oscarsborg med Svelvik  
befæstninger.

Felttelefonkabel og materiel for  
blanke linjer. . . . . kr. 6 800,00  
Telefonapparater . . . . . « 3 200,00  
-----  
Sum kr. 10 000,00

Tønsberg befæstninger.

Linjemateriel og linjebygning . kr. 4 500,00  
Telefonapparater . . . . . « 1 500,00  
-----  
Sum kr. 6 000,00

Agdenes befæstninger.

Apparater og materiel for forbindelse med signalstationer og dækningsavdeling (hvorav ca. kr. 500,00 til telefonappater) . kr. 1 500,00

Bergens befæstninger.

Linjemateriel og linjebygning . kr. 7 000,00  
Telefonapparater . . . . . « 3 000,00  
-----  
Sum kr. 10 000,00

Kristiansands befæstninger.

Telefonapparater m. v. . . . . kr. 1 100,00  
Linjemateriel og linjebygninger . « 2 000,00  
-----  
Sum kr. 3 100,00

Da forbindelsen mellem kommandoplads og batterier samt mellem disse og signalstationerne spiller en fremtrædende rolle for fæstningernes krigsberedskap, har departementet fundet det nødvendig at foranledige de av fæstningsartilleriet foreslaede foranstaltninger iverksat snarest mulig.

Om forføininger til hævde av rikets nøytralitet.

Ved kongelig resolution av 7de august d. a. er departementet overensstemmende hermed bemyndiget til at anvende til anskaffelse av telefonmateriel m. v. ved vore kystbefæstninger kr. 30 600,00.

#### d) Ny kran ved Oscarsborg.

Under en paagaende mineutlæging ved Oscarsborg er en kran brukket. Da en reparation vilde ta ca. 3 uker og kranen trængtes for en hurtig etablering av minespærringerne, har departementet ved kongelig resolution av 7de august d. a. faat bemyndigelse til at la anskaffe en ny kran for et beløp av kr. 3 000,00.

### 3. Sanitetsforanstaltninger.

Departementet har under 3dje august d. a. i hemmelig skrivelse til kommanderende general overensstemmende med sanitetschefens og generalstabens forslag bestemt, at der til bruk for de som nøytralitetsværn indkaldte avdelinger i 3dje og 4de brigade straks blir at forsyne 2 feltlasaretter pr. brigade med manglende medikamenter og forbinderisaker, hvorefter der til Kristiansand snarest mulig avsendes 1 feltlasaret, til Bergen 2 feltlasaretter.

Det nødvendige personel av henholdsvis 3dje og 4de sanitetskompani er beordret indkaldt saa betimelig, at det kan være til disposition ved de nævnte lasaretters ankomst til de respektive steder.

Samtidig har man bestemt avsendelse av enkeltmandspakker fra Kristiania til vedkommende arsenaler i den utstrækning, som av sanitetschefen foreslaa.

Saa vel lasaretter som enkeltmandspakker er avsendt.

### 4. Forhøielse av familietillæg.

Ifølge tillægsregulativet for fred tilkommer de korporaler og menige samt ulønnede underofficerer, som for tiden er indkaldt til ekstraordinær tjeneste, helt familietillæg uten hensyn til trang med 40 øre pr. dag med et tillæg av 20 øre pr. dag for hvert barn under 16 aar.

Departementet finder, at disse bidrag er for smaa, naar hensees til pengenes mindre kjøpeevne under de nuværende forhold.

Man vil derfor foreslaa, at helt familietillæg under de nuværende forhold forhøies med 50 pct., altsaa til 60 øre med tillæg av 30 øre for hvert barn under 16 aar.

Det er departementets forutsætning, at disse forhøielser blot skal gjælde under de nuværende ekstraordinære forhold, og at departementet vil være bemyndiget til at gjøre de vanlige satser gjældende, naar normale forhold atter indtræder.

Med hensyn til de legitimationer, som utkræves for at faa familietillæg, bemerkes:

Da helt familietillæg skal utbetales uten hensyn til trang, vil der ikke bli spørsmål om nogen attest eller anden opplysning om vedkommendes formuesforhold. Angaaende den vernepligtiges familiestand skal der efter gjældende regler utfærdiges attest fra prest eller lensmand (politi). Departementet finder imidlertid, at det under de forhaandenværende omstændigheter maa være tilstrækkelig at bygge paa de vernepligtiges egne opplysninger.

Angaaende familietillæg i krigstid indeholdes bestemmelser i «Krigsregulativ for armeens avlønning i krigstid» fastsat ved kgl. res. av 11te juli 1899 i henhold til stortingsbeslutning av 15de mai næstfor.

Ifølge dette regulativ er det familiebidrag som utbetales korporaler og menige 35 øre pr. dag med tillæg av 20 øre for hvert barn under 16 aar.

Da dette regulativ, som altsaa skriver sig fra 1899, i flere henseender ikke var i overensstemmelse med den nuværende hærordning, har departementet, samtidig med de stedfundne ekstraordinære indkaldelser, fundet at burde utgi en ny à jourført utgave av dette regulativ, som naarsomhelst og med korteste varsel kan komme til at træde i kraft.

I dette regulativ, som blot er fastsat som

## Om forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet.

gjældende indtil videre, er der ikke foretat nogen principforandring fra regulativet av 1899. Dette er som nævnt blot bragt i overensstemmelse med den gjældende hærordning. For familietillæggets vedkommende har man dog fundet at maatte gjøre den iøvrig mindre væsentlige forandring, at tillægget for korporaler og menige er forhøiet fra 35 øre til 40 øre pr. dag, da de vernepligtige selvfølgelig ikke i krig kan utbetales mindre familietillæg end efter den i tillægsregulativet for fred fastsatte høieste sats.

Saafernt departementets forannævnte forslag om forhøielse av helt familietillæg til 60 øre med tillæg av 30 øre for hvert barn vinder bifald, forutsættes at ogsaa familietillægget for krig blir at forhøie til de samme satser.

De daglige utgifter som vil paa- løpe utover, hvad der er bevilget til ordinære øvelser, anslaaes til:

Ved Oscarsborg med Svelvik befæstninger	ca. kr.	2 000,00
« Tønsberg . . . . .	« «	100,00
« Kristiansands . . . . .	« «	5 000,00
« Bergens . . . . .	« «	7 500,00
« Agdenes . . . . .	« «	1 600,00
« Vardøhus fæstning . . . . .		intet
« Fredrikstad mineforsvar . . . . .		—
Paa Malde ekserserplads . . . . .	« «	500,00
Ved flyvestationerne . . . . .	« «	270,00

Sum ca. kr. 16 970,00,  
som avrundes til « 17 000,00

Hertil kommer utgifter til hester, rationer m. v., som kan anslaaes til . . . ca. « 3 000,00

Tilsammen pr. dag ca. kr. 20 000,00

En gang for alle vil der medgaa til indkjøp av:

Aeroplan . . . . .	ca. kr.	15 000,00
Reservedeler . . . . .	« «	1 000,00

Derhos er der til transportutgifter ved indkaldelse av personellet medgaaet anslagsvis kr. 30 000,00.

## 5. Nye forføininger.

Fæstningsartilleriets chef har indmeldt, at den ene avløsning av kanonbetjening, signalmandskaper og minemandskaper, som nu er indkaldt til samtlige kystbefæstninger, ikke kan holde det gaaende længer tid fremover paa grund av den anstrengende tjeneste. Departementet maa derfor be om bemyndigelse til ved samtlige befæstninger at la indkalde yderligere én avløsning, som tilsvare den nu indkaldte styrke, efterhvert som det maatte vise sig paakrævet. Utgifterne herved, vil naar den hele avløsning er indkaldt utgjøre ca. kr. 5 000,00 pr. dag.

## B. Marinen.

Den 27de juli avgav kommanderende admiral uttalelse om, at den eneste effektive foranstaltning som nøytralitetsvern for flaatens vedkommende vilde være en almindelig mobilisering av marinen. Han anførte i denne forbindelse, at de fartøier, som ikke tidligere er utrustet, men faar nye besætninger, ved mobiliseringen ikke kan betragtes som fuldt krigsdygtige, naar de er klargjort, men maa ha nogen tid til at indarbeide og øve besætnin- gerne. Det er derfor av den allerstørste betydning, at mobiliseringen foretages saa tidlig som mulig. Admiralen anbefalte iverksat almindelig mobilisering av marinen, saasnart regjeringen maatte finde grund til at anta, at vor nøytralitet kan bli truet.

Hvis regjeringen ikke fandt tiden inde for en fuld mobilisering, foreslog kommanderende admiral, at følgende straks blev iverksat:

1. Kulbeholdninger, ammunition og andre beholdninger kompletteres i den utstrækning, dette kan ske.

Om forføininger til hævvelse av rikets nøytralitet.

2. Mobilisering forberedes ved, at alle igangværende arbeider og reparationer paa-skyndes. Materiellet holdes saavidt mulig klar til mobilisering paa kortest mulig varsel. Ingen reparationer, som kan for-aarsake, at vedkommende fartøi ikke er mobiliseringsklart, utføres uten i nødsfald.
3. Alle leveranser til flaaen, særlig fra utlandet, fremskyndes.
4. De til Kristianiafjorden og Bergen bestemte mineutlæggere, der er mobiliseringsklare, utrustes.
5. De til Kristiansand, Bergen og Trondhjem bestemte torpedobaatsavdelinger utrustes.
6. De til Kristianiafjorden bestemte jagere utrustes.
7. De fartøier, som ligger paa Horten og ikke utrustes, bør med ammunition og andre forraad flyttes til Tønsbergfjorden.

Det samme gjælder, hvad der findes paa Horten av reservebeholdninger, som kan flyttes.

Til almindelige øvelser var dengang utrustet:

a) Eskadren.

2 panserskibe,  
1 jager og  
4 torpedobaater.

b) Torpedobaatsavdelingen.

«Valkyrjen»,  
10 torpedobaater.

Av de utrustede torpedobaater tilhørte 3 de ovenfor under 5 nævnte torpedobaatsavdelinger.

c) Undervandsbaatsdivisionen.

«Ellida»,  
4 undervandsbaater.

d) «Frithjof», som 27de juli avgik fra Rotterdam til Cherbourg, hvorfra fartøiet blev tilbakekaldt telegrafisk den 30te juli. «Frithjof» ankom til Marviken ved Kristiansand den 2den august kl. 10<sup>1</sup>/<sub>2</sub> form.

Angaaende de foran under 1—3 nævnte foranstaltninger blev der av departementet straks truffet de forføininger, som forholdene tillot.

Den politiske situation utviklet sig efterhvert og specielt omkring 31te juli derhen, at departementet fandt det paa krævet overensstemmende med kommanderende admirals forannævnte forslag (punkt 4—6) at la utruste til nøytralitetsvern yderligere

4 à 5 mineutlæggere,

13 torpedobaater og

2 jagere, og at la indkalde til tjeneste de utskrevne sjøvernepligtige mandskaper, som var nødvendige til bemanning av disse fartøier og til erstatning for endel faste mandskaper paa de allerede utrustede krigsskibe (kgl. res. av 1ste august 1914).

Denne foranstaltning var anslaaet til at koste ca. kr. 4 000,00 pr. dag, fraset utgiftene til materiellets utrustning og oplægning.

Begivenhetene utviklet sig nu meget hurtig.

Der indløp meddelelse om, at Tyskland hadde erklært Rusland krig, og kommanderende admiral fremholdt paa det sterkeste, at situationens alvor gjorde det paa krævet at hele den norske marine mobiliseres til nøytralitetsvern. Departementet sluttet sig hertil, og ved kongelig resolution av 2den august d. a. blev Forsvarsdepartementet som foran nævnt bemyndiget til at iverksette almindelig mobilisering av marinen til nøytralitetsvern.

Mobiliseringsordren utgik kl. 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> eftermiddag den 2den august.

Ved mobiliseringens begyndelse var følgende fartøier under reparation:

1. Panserskibet «Eidsvold», Horten, som hadde 3 av sine 6 kjeler under hovedreparation. Fartøiet utrustedes, men kan kun anvende halvdelen av sin fulde kjelekraft, saa farten ikke overstiger ca. 9 knob.
2. 3 torpedobaater paa Horten: «Varg» der laa under hovedreparation og vil kunne være færdig ca. 20de august, «Kjæk» der blev færdig 5te august og «Skrei» antagelig færdig ca. 8de august.
3. Mineutlæggeren «Vale», Bergen, meldt at kunne være færdig 8de—9de august.

Om forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet.

4. Ved «Vikings» hovedmaskineri opdagedes en mindre feil under fartøiets mobilisering. Fartøiet var fuldt klart og avgik fra Marviken kl. 8 eftermiddag 5te august.

Forøvrig var marinens fartøismateriel i alt væsentlig mobiliseringsklar.

#### Mobiliseringens forløp.

3dje august. Ifølge meddelelse fra kommanderende admiral var marinens stilling middag følgende:

Hele flaaen er mobilisert eller under mobilisering.

Ved mobiliseringen er materiellet i alt væsentlig inddelt overensstemmende med marinens krigsopsætningsplan.

Hævdelsen av nøytraliteten er væsentlig fordelt paa følgende:

Tønsbergavdelingen og Hvaleravdelingen under kommando av chefen for Tønsbergavdelingen, kommandør Dahl, danner nøytralitetsvern for Kristianiafjorden og nærmeste farvand til Langesundsfjorden. Disse avdelinger vil formentlig i det væsentligste være mobilisert i løpet av dagen. Torpedobaaterne og undervandsbaaterne er allerede mobilisert og avgaaet fra Horten med undtagelse av én.

Østlandeskadren, chef kommandør Berglund, danner nøytralitetsvern for strækningen Homborgsund—Langesundsfjorden med station foreløbig i Arendal.

To panserskibe, torpedobaaterne og jagerne vil være paa plads formentlig i løpet av dagen.

Det ene av de resterende panserskibe vil støte til eskadren, saasnt det er færdig mobilisert, formentlig i løpet av imorgen. Det andet vil paa grund av reducert kjelekraft bli holdt i Kristianiafjorden.

Kristiansandsavdelingen, som under ledelse av chefen for 2det sjømilitære distrikt, kommandørkaptein Augensen, overtar nøytralitetsvern for strækningen Homborgsund—Ekerø, er paa plads.

Vestlandeskadren og Trondhjemsavdelingen danner nøytralitets-

vern for vestkysten fra Stavanger til Trondhjemsfjorden under kommando av chefen for Vestlandeskadren, kommandør Gade.

«Frithjof» og «Valkyrjen» har inat avgaaet fra Kristiansand til Karmsundet, hvortil ogsaa er sendt 3 torpedobaater fra Bergen.

Trondhjemsavdelingen vil foreløbig faa station i eller ved Kristiansund. To av dens baater er i Bergen og vil bli sendt nordover, naar færdig mobilisert. En baat er tillike med «Troll» paa vei til Bergen og en baat er under reparation paa Horten og antagelig færdig imorgen.

4de august. Efter meddelelser indløpet til kommanderende admiral inden middag var der indtraadt følgende forandringer i den for middag 3dje august meddelte oversigt over marinens stilling:

Der var indkommet saa mange utskrevne vernepligtige mandskaper, at kommanderende admiral stoppet videre indkaldelser ved telegram kl. 9 formiddag 4de august.

#### Tønsbergavdelingen.

Monitorer, bevogtningsfartøier og kanonbaater er endnu ikke helt færdig mobilisert.

#### Hvaleravdelingen.

Kanonbaater og bevogtningsfartøier endnu ikke helt færdige.

#### Østlandeskadren.

Med undtagelse av 2 panserskibe, som endnu ikke er helt færdig mobilisert, er denne nu i sit distrikt. Det er overlatt til eskadrechefen at vælge ankerplads for hovedstyrken inden distriktet. Hovedstyrken er for tiden under gang, to jagere har dog ligget ved Arendal siden aftenen 3dje august.

Ved Kristiansandsavdelingen intet at bemerke.

#### Vestlandeskadren.

«Viking» fremdeles under mobilisering.

«Frithjof», hvorpaa eskadrechefen har heist sit kommandotegn, og 8de torpedodivision («Valkyrjen», «Hval», «Delfin», «Hai») er ved Karmsund.

«Troll» er nordenfor paa vei til Bergen.



Om forføininger til hævðelse av rikets nøytralitet.

### Trondhjemsavdelingen.

To av dennes baater er igaar eftermiddag avgaat fra Bergen til Kristiansund. «Sæl» er paa vei til Bergen, «Skrei» fremdeles under reparation paa Horten.

5te august. Indtil middag hadde kommanderende admiral mottat meddelelse om følgende forandringer i marinens stilling:

Tønsbergavdelingen er færdig mobilisert og i sit distrikt med undtagelse av «Kjæk», som blir klar iaften.

Hvaleravdelingen er likeledes i sit distrikt med undtagelse av bevogtningsfartøierne, som endnu ikke er færdig mobilisert.

Østlandsekadrens hovedstyrke er paa vei fra Arendal til Kragerø, hvor den vil ta stilling. 2 torpedobaater er efterlatt i Arendal. 2 panserskibe er fremdeles ikke helt mobilisert og vil antagelig bli færdig i eftermiddag. Det ene slutter sig da til hovedstyrken, det andet «Eidsvold» blir i Kristianiafjorden.

Ved Kristiansandsavdelingen er intet at bemerke.

Vestlandsekadren. «Viking» er mobilisert, men der er opdaget en mangel ved hovedmaskineriet, som maa utbedres, inden den kan gaa. Antagelig er den klar imorgen tidlig. «Frithjof» er avgaat til Bergen.

Trondhjemsavdelingen. 2 torpedobaater er stationert i Kristiansund, 1 er paa vei fra Bergen og den 4de er fremdeles under reparation paa Horten, antagelig færdig imorgen.

6te august. Ifølge kommanderende admirals rapport er marinens stilling efter indkomne meddelelser til middag følgende:

Marinens samtlige fartøier med undtagelse av 2 torpedobaater og 1 mineutlagger, som paa grund av reparation ikke var mobiliseringsdygtige, var færdig mobilisert igaar middag.

Av de private skibe er de fleste bevogtningsbaater nu færdig mobilisert. Der gjenstaar væsentlig de til Trondhjemsavdelingen hørende og desuten «Andenes», «Rundø» og «Michael Sars».

Tønsbergavdelingen er færdig og paa plads.

Hvaleravdelingen færdig og i sit distrikt.

Østlandsekadrens hovedstyrke er i Kragerø, med 2 torpedobaater i Arendal. «Tordenskjold» er støtt til hovedstyrken. «Eidsvold» er i Kristianiafjorden.

Ved Kristiansandsavdelingen er intet at bemerke.

### Vestlandsekadren.

«Viking» blev færdig igaar og avgik kl. 8 efterm. nordover. Den er nu utenfor Jæderen.

«Frithjof» er returnert til Haugesund. 7de Torpedodivision er i Sognefjorden.

Bergensavdelingen er ved Bergen.

### Trondhjemsavdelingen.

3 mobiliserte baater er ved Kristiansund N. Efter meddelelse fra Horten vil den 4de baat ikke kunne bli færdig før lørdag.

Som av foranstaaende vil fremgaa har mobiliseringen for marinens vedkommende forløpet meget tilfredsstillende. De forskjellige avdelinger kom paa plads i løpet av 4de—6te august og samtlige fartøier var mobilisert inden middag 5te august med undtagelse av 2 torpedobaater: «Skrei» (færdig ca. 8de august) og «Varg» (færdig ca. 20de august) samt mineutlaggeren «Vale» (færdig 8de—9de august). Disse fartøier var som foran nævnt under reparation.

Av de private bevogtningsfartøier var de fleste færdig mobilisert inden 6te august.

Kommanderende admiral har meddelt, at der ved mobiliseringen har vist sig en følelig mangel paa officerer.

Marinens mobilisering omfatter følgende fartøismateriel:

4 panserskibe (Norge, Eidsvold, Tordenskjold, Harald Haarfagre).

Om forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet.

- 4 jagere (Garm, Troll, Draug, Valkyrjen).
- 37 torpedobaater av 1ste og 2den klasse.
- 1 torpedobaat av 3dje klasse.
- 2 kanonbaater av 1ste klasse (Frithjof og Viking).
- 1 moderskib for undervandsbaater (Ellida).
- 4 undervandsbaater (A. I — A. 4).
- 2 kommandofartøier (Heimdal og Sarpen).
- 2 kanonbaater av 3dje klasse (Æger og Tyr).
- 6 mineutleggere (Gor, Nor, Uller, Vale, Vidar og Brage).
- 2 monitorer (Thor og Trudvang).
- 4 patruljebaater.
- 31 bevogtningsfartøier.
- 1 transportskib (Farm).
- 3 ekserserskibe (Kong Sverre, Desideria, Nordstjernen).
- 1 flytekran.

#### O m k o s t n i n g s o v e r s l a g .

Utgifterne ved marinens mobilisering er det paa grund av de sterkt varierende priser paa varegods og forholdene forøvrig umulig nu at oppgi med nøyagtighet.

Efter det i Marinestyrelsen utarbeidede overslag vil de samlede driftsutgifter for flaaen fuldt mobilisert dreie sig om ca. kr. 24 000,00 pr. dag. Herav er ordinært bevilget i august maaned ca. kr. 6 000,00 pr. dag, saa de ekstraordinære driftsutgifter antagelig vil beløpe sig til ca. kr. 18 000,00 pr. dag ved fuld utrustning av flaaen i de første par maaneder. Senere er den ordinære bevilgning endel mindre, saa de ekstraordinære utgifter vil stige til ca. kr. 20 000,00 pr. dag.

Hertil kommer en gang for alle de økede vedlikeholdsutgifter ved materiellets utrustning og senere oplægning, hvilke anslaaes til ca. kr. 450 000,00.

Kommanderende admiral har, som foran anført, sterkt fremholdt nødvendigheten av, vore kulbeholdninger kompletteres i den utstrækning, dette kan ske.

Kommanderende admiral har i en skrivelse av 11te oktober 1912 avgitt en rede-gjørelse for det sandsynlige kulforbruk, man maa gjøre regning med under fuld mobilisering av alle marinens fartøier. Han kommer til det resultat, at der maa regnes et forbruk av ca. 10 500 tons pr. maaned og fremholder, at marinens kulbeholdninger nu bør bringes op til ca. 35 000 tons Cardiffkul, og til 40 000 tons, naar de to nye panserskibe er færdige.

Marinens beholdning av Cardiffkul var ved mobiliseringens begyndelse ca. 20 000 tons. Marinens intendantur hadde desuten løpende kontrakter paa leveranse av ca. 6 000 tons utover sommeren og høsten, men paa grund av krigen er der nu ingen sandsynlighet for, at disse leveranser vil kunne effektueres.

Departementet har da av al kraft søkt at faa marinens beholdninger av Cardiffkul eller andre for marinens bruk skikkede kul øket, idet man for beholdningernes størrelse har sat samme maal som av kommanderende admiral anført, nemlig 35 000 tons. Hertil kommer en mindre beholdning av almindelige bunkerul til bruk paa de private bevogtningsfartøier og ellers i den utstrækning, saadanne kul kan anvendes.

Departementet har nu avsluttet forskjellige kontrakter om kulleveranser til marinen hurtigst mulig, dels fra England, dels fra Amerika. Av disse leveranser er ca. 3 000 tons ankommet.

De av departementet avsluttede kontrakter dreier sig om et beløp av ca. kr. 500 000,00.

Om forføininger til hævdeise av rikets nøitralitet.

Samtlige forannævnte utgifter — saavel vedrørende hær som marine — har departementet bestemt ført paa forskudskonto, indtil de kan bli efterbevilget av Stortinget, naar man har faat fuld oversigt over de medgaaede utgifter.

I henhold til det anførte tillater departementet sig at

indstille:

At Deres Majestæt vil bifalde og underskrive vedlagte utkast til proposition til Stortinget om forføininger til hævdeise av rikets nøitralitet.

Hans Majestæt Kongens proposition til Stortinget om forføininger til hævdelse av rikets nøitralitet.

**Vi Haakon, Norges Konge**

gjør vitterlig:

Stortinget indbydes til at fatte følgende

beslutninger:

1. Stortinget godkjender de i nærværende indstilling omhandlede forføininger til hævdelse av rikets nøitralitet.
2. Forsvarsdepartementet bemyndiges til at utrede de med indkaldelse av en ny avløsning av artilleri-, signal- og minemandskaper ved samtlige kystbefæstninger forbundne utgifter.
3. Stortinget samtykker i, at de i «Regulativ for tillæg til hærens tjenestemænd i fred» punkt 6 opførte satser for helt familietillæg indtil videre forhøies saaledes, at helt familietillæg utbetales med kr. 0,60 pr. dag med et tillæg av kr. 0,30 pr. dag for hvert barn under 16 aar.

Forsvarsdepartementets indstilling i saken vedlægges i avtryk.

Git paa Kristiania slot den 7de august 1914.

Under Vor haand og rikets segl

**Haakon.**

(L. S.)

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.